

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

การเสนอเนื้อหาในบทสรุปนี้เป็นการเสนอตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้ 1) เหตุผลในการศึกษา 2) วิธีดำเนินการวิจัย 3) สรุปผลจากการศึกษา 4) ข้อเสนอแนะ 5) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 6) ข้อจำกัดในการวิจัย 7) สรุปการอภิปรายผล และ 8) ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. เหตุผลในการศึกษา

ในปัจจุบันเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า ปริมาณความรู้ ข่าวสาร และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ได้เข้ามามีบทบาทต่อห้องสมุดเป็นอย่างมากและส่งผลกระทบต่อระบบห้องสมุดในหลายประการ เช่น รูปแบบของการบันทึกข้อมูลและข่าวสาร การจัดเก็บและการให้บริการข่าวสารก็ต้องเปลี่ยนไปด้วย ระบบคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีการสื่อสารได้เข้ามามีบทบาทต่อห้องสมุดเพิ่มมากขึ้น ซึ่งผลกระทบดังกล่าวทำให้รูปแบบของการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย ซึ่งความรู้ขั้นพื้นฐานที่บรรณารักษ์ได้รับในขณะที่ศึกษาอยู่ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานและไม่ทันสมัยต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ดังนั้นบรรณารักษ์จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาต่อเนื่องอยู่เสมอไม่ว่าจะเป็นการศึกษาต่อเนื่องในรูปแบบที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ทั้งนี้เพื่อบรรณารักษ์จะได้นำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษามาปรับปรุงการทำงานและการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ แต่การที่จะทำให้บรรณารักษ์รับการศึกษาต่อเนื่องนั้นตามการศึกษาของ Stone (1970:67) ได้กล่าวว่า บรรณารักษ์จะเข้ารับการศึกษาต่อเนื่องก็เพราะ บรรณารักษ์มีความเห็นว่า การศึกษาต่อเนื่องนั้นมีความสำคัญ เนื้อหากิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องต้องสัมพันธ์กับงานที่ปฏิบัติและตรงกับความต้องการ สภาพการทำงานไม่เป็นอุปสรรคต่อการศึกษาต่อเนื่อง และผู้บริหารควรให้การสนับสนุนจากปัจจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการในการศึกษาต่อเนื่องของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจความต้องการในการศึกษาต่อเนื่องทั้งรูปแบบของการศึกษาต่อเนื่องที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัย รวมทั้งปัญหาและอุปสรรค

ในการศึกษาต่อเนื่อง 2) ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของงานที่บรรณารักษ์ปฏิบัติกับเนื้อหาวิชาที่ต้องการศึกษาต่อเนื่อง 3) ศึกษาถึงความสนับสนุนของผู้บริหารห้องสมุดที่มีต่อบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการศึกษาต่อเนื่อง ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาคั้งนี้จะ เป็นแนวทางแก่สถาบันที่จัดการศึกษาต่อเนื่อง เพื่อจะได้จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการต่อไป

สมมุติฐานในการศึกษาคั้งนี้ มี 3 ประการคือ

1. บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ มีความต้องการในการศึกษาต่อเนื่องที่เป็นทางการ
2. ความต้องการในการศึกษาต่อเนื่องจะไม่แตกต่างกันระหว่างห้องสมุดมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครและบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในต่างจังหวัด
3. เนื้อหาวิชาที่บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยต้องการศึกษาต่อเนื่องจะสัมพันธ์กับลักษณะของงานที่บรรณารักษ์ปฏิบัติ

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยคั้งนี้เป็นการสำรวจถึงความต้องการของบรรณารักษ์ในการศึกษาต่อเนื่องทั้งรูปแบบของการศึกษาต่อเนื่องแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยครอบคลุมถึงความคิดเห็นของบรรณารักษ์ที่มีต่อการศึกษาต่อเนื่อง ประสบการณ์ของบรรณารักษ์ในการศึกษาต่อเนื่อง สาเหตุจูงใจที่บรรณารักษ์เข้ารับการศึกษาต่อเนื่อง เนื้อหาวิชาที่ต้องการศึกษาต่อเนื่อง ความสนับสนุนของผู้บริหาร ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนปัญหาและข้อเสนอแนะต่างๆ ในการศึกษาต่อเนื่อง ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อทำการศึกษาในคั้งนี้ (ภาคผนวก) โดยจัดทำเป็น 2 ชุด คือ สำหรับบรรณารักษ์ 1 ชุด และสำหรับผู้บริหาร 1 ชุด แบบสอบถามชุดที่ 1 สำหรับบรรณารักษ์ ได้ส่งให้บรรณารักษ์หอสมุดกลางและห้องสมุดวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยของรัฐทั้ง 16 แห่ง จำนวน 380 ฉบับ ได้รับคืน 314 ฉบับ คิดเป็น 82.6 เปอร์เซ็นต์ สำหรับแบบสอบถามชุดที่ 2 ได้ส่งให้ผู้บริหารของห้องสมุดกลางและห้องสมุดวิทยาเขตจำนวน 25 ฉบับ ได้รับคืน 16 ฉบับ คิดเป็น 64 เปอร์เซ็นต์

การวิจัยนี้มีตัวแปรอิสระและตัวแปรตามคั้งต่อไปนี้

ตัวแปรอิสระได้แก่ การศึกษาต่อเนื่อง สถานที่ปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ ลักษณะงานที่บรรณารักษ์ปฏิบัติและรับผิดชอบเป็นงานหลักในห้องสมุด

ตัวแปรตามได้แก่ ความต้องการในการศึกษาต่อเนื่อง รูปแบบและเนื้อหาวิชาที่ต้องการศึกษาต่อเนื่อง สาเหตุจูงใจและอุปสรรคในการศึกษาต่อเนื่อง

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการทางสถิติ ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบความแตกต่างโดยใช้ ค่า t และหาความสัมพันธ์โดยใช้ค่า f วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติด้านสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Social Sciences-SPSS) ที่สถาบันบริการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

3. สรุปผลจากการศึกษา

จากการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยขอสรุปผลทั้งหมดดังนี้คือ

1. ความคิดเห็นของบรรณารักษ์ที่มีต่อการศึกษาต่อเนื่อง บรรณารักษ์มีความคิดเห็นต่อการศึกษาต่อเนื่องในเรื่องต่อไปนี้อยู่ในระดับมาก คือ การศึกษาต่อเนื่องมีความจำเป็นต่อวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ (3.8) การศึกษาต่อเนื่องจะช่วยให้บรรณารักษ์ได้เพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์ให้ทันกับความก้าวหน้าในวิชาชีพ (3.8) และบรรณารักษ์มีโอกาสพัฒนาและปรับปรุงห้องสมุดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (3.6) ส่วนในด้านความคิดเห็นของผู้บริหารต่อการศึกษาต่อเนื่องมีความเห็นต่อการศึกษาต่อเนื่องในเรื่องดังกล่าวข้างต้นอยู่ในระดับมากเช่นกัน

2. ประสบการณ์ของการศึกษาต่อเนื่องของบรรณารักษ์

การศึกษาต่อเนื่องแบบเป็นทางการ พบว่าบรรณารักษ์เคยศึกษาในระดับปริญญาโทมากที่สุด และศึกษาจากสถาบันภายในประเทศมากกว่าสถาบันต่างประเทศ คือ 75.9 เปอร์เซ็นต์ และ 14.9 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ

การศึกษาต่อเนื่องแบบไม่เป็นทางการ กิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องที่บรรณารักษ์ศึกษาด้วยตนเองพบว่า บรรณารักษ์มีประสบการณ์ในการอ่านวรรณกรรมทางบรรณารักษศาสตร์มากที่สุดคือ 54.7 เปอร์เซ็นต์ ส่วนกิจกรรมที่ต้องเข้าร่วมกับบุคคลอื่นมากที่สุดคือ เข้าร่วมฟังบรรยายพิเศษจากผู้เชี่ยวชาญ (19.7%)

3. เหตุผลของบรรณารักษ์ที่เข้ารับการศึกษาต่อเนื่อง สำหรับผู้ที่เคยได้รับการศึกษาต่อเนื่องแบบเป็นทางการเห็นว่า สาเหตุที่เข้ารับการศึกษามากที่สุด คือ ต้องการนำวุฒิที่ได้มาปรับเงินเดือน (10.8%) ส่วนกลุ่มผู้ที่เคยเข้ารับการศึกษาต่อเนื่องแบบไม่เป็นทางการ สาเหตุที่ทำให้เข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุดคือ ต้องการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์กับบุคคลในวิชาชีพเดียวกัน (14.4%) ส่วนผู้ที่เคยได้รับการศึกษาทั้งสองรูปแบบ พบว่าสาเหตุที่ต้องการเข้ารับการศึกษาต่อเนื่องมากที่สุดคือ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและติดตามให้ทันกับความก้าวหน้าทางวิชาชีพ (17.6%)

4. ในด้านความคิดเห็นของบรรณารักษ์เกี่ยวกับการสนับสนุนของผู้บริหารในการเข้ารับการศึกษาต่อเนื่อง บรรณารักษ์ส่วนใหญ่เห็นว่าผู้บริหารให้ความสนับสนุนอยู่ในระดับปานกลางและระดับน้อย แต่ในส่วนของผู้บริหารเห็นว่าได้ให้ความสนับสนุนอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมาก

5. รูปแบบของการศึกษาต่อเนื่องที่บรรณารักษ์ต้องการพบว่า ในรูปแบบของการศึกษาต่อเนื่องแบบเป็นทางการ บรรณารักษ์ต้องการศึกษาในระดับปริญญาโทมากที่สุด ส่วนรูปแบบของกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องแบบไม่เป็นทางการที่บรรณารักษ์ต้องการมากที่สุดคือ เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ (3.6) ผลการวิจัยในข้อนี้ปฏิเสธสมมุติฐานข้อที่ 1. เนื่องจากมีบรรณารักษ์มากกว่าครึ่งหนึ่ง (จำนวน 219 คน) ที่ต้องการศึกษาแบบไม่เป็นทางการ

6. การศึกษาเนื้อหาวิชาที่บรรณารักษ์ต้องการศึกษาต่อเนื่อง พบว่าบรรณารักษ์มีความต้องการศึกษาเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ดังนี้

ก. การจัดและบริหารห้องสมุด พบว่าบรรณารักษ์มีความต้องการศึกษาในหัวข้อนี้อยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น แต่ตามความต้องการของผู้บริหารเห็นว่าบรรณารักษ์ควรศึกษาในเนื้อหาต่อไปนี้อยู่ในระดับมาก คือการจัดองค์การและการบริหารงานห้องสมุดมหาวิทยาลัยและวิทยาลัย (3.6) เทคนิคใหม่ ๆ ในด้านการบริหารงาน (3.6)

ข. งานเทคนิคในห้องสมุด พบว่าบรรณารักษ์มีความต้องการศึกษาในหัวข้อนี้อยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน ส่วนผู้บริหารเห็นว่าบรรณารักษ์ควรจะศึกษาในเรื่องต่อไปนี้อยู่ในระดับมาก การจัดหาและพัฒนาทรัพยากรห้องสมุด (3.8) การจัดหมวดหมู่และทำบัตรรายการหนังสือโดยทั่วไป (3.8) การดำเนินงานวารสารและสิ่งพิมพ์ที่ออกเป็นตอน (3.7) การขยายและปรับปรุงการให้หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย เพื่อขยายโครงการร่วม

ในการจัดทำสัปดาห์ (3.7) ความร่วมมือในการดำเนินงานด้านเทคนิค (3.7)

และการทำสาระสังเขปดัชนีและคู่มือช่วยค้นข้อมูล (3.6)

ค. งานบริการ พบว่าบรรณารักษ์มีความต้องการศึกษาในเนื้อหาต่อไปนี้อยู่ใน ระดับมาก คือ บริการข้อสนเทศที่ทันสมัยและบริการเลือกและเผยแพร่ข้อสนเทศ(3.6) ส่วนผู้บริหารต้องการให้บรรณารักษ์ศึกษาในเรื่องต่อไปนี้อยู่ในระดับมากคือ บริการข้อสนเทศที่ทันสมัยและบริการเลือกและเผยแพร่ข้อสนเทศ (3.9) บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า (3.6) การให้บริการรวบรวมบรรณานุกรมและทำสาระสังเขป (3.6) การศึกษาวิเคราะห์และแก้ปัญหาบริการจ่าย-รับ (3.6) และการให้บริการโสตทัศนวัสดุ (3.6)

ง. สารนิเทศศาสตร์และเทคโนโลยี พบว่าเนื้อหาวิชาที่บรรณารักษ์ต้องการศึกษาอยู่ในระดับมาก คือโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในงานห้องสมุด ส่วนผู้บริหารต้องการให้ศึกษาเนื้อหาวิชาต่อไปนี้อยู่ในระดับมากคือ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในงานห้องสมุด (3.8) การพัฒนาและการจัดฐานข้อมูล (3.7) ปัญหาต่าง ๆ ในการปรับปรุงเทคโนโลยี (3.7) สารนิเทศศาสตร์และการศึกษาสารนิเทศศาสตร์ (3.6) และเทคโนโลยีสารนิเทศ (ครอบคลุมถึงลักษณะและการดำเนินงานต่าง ๆ) (3.6)

จ. การวิจัยและประสบการณ์ห้องสมุด พบว่าเนื้อหาวิชาในหัวข้อนี้บรรณารักษ์ต้องการศึกษาในระดับปานกลางเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับของผู้บริหารที่ต้องการให้บรรณารักษ์ศึกษาอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน

ฉ. เรื่องทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับห้องสมุดและเรื่องที่เกี่ยวข้องทั้งบรรณารักษ์ และผู้บริหารต้องการศึกษาอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น

7. ในการศึกษาเปรียบเทียบความต้องการศึกษาต่อเนื่องระหว่างบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานครและบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในต่างจังหวัด พบว่าบรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดมหาวิทยาลัยในต่างจังหวัดมีความต้องการในการศึกษาต่อเนื่องแตกต่างจากบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งในเรื่องรูปแบบที่ต้องการศึกษาต่อเนื่อง และเนื้อหาวิชาที่ต้องการศึกษาต่อเนื่อง กล่าวคือบรรณารักษ์ในต่างจังหวัดส่วนใหญ่ต้องการศึกษาต่อเนื่องแบบเป็นทางการมากกว่าบรรณารักษ์ในกรุงเทพมหานคร ส่วนการศึกษาต่อเนื่องแบบไม่เป็นทางการบรรณารักษ์ในกรุงเทพมหานคร

ส่วนใหญ่ต้องการมากกว่า และเนื้อหาวิชาที่ต้องการศึกษาต่อเนื่องมีความแตกต่างกันถึง 28 เรื่อง จาก 6 หัวข้อ ผลการวิจัยในส่วนนี้จึงปฏิเสธสมมุติฐานข้อที่ 2

8. การศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาวิชาที่บรรณารักษ์ต้องการศึกษาต่อเนื่อง กับลักษณะงานที่บรรณารักษ์ปฏิบัติ พบว่าบรรณารักษ์ 4 กลุ่มได้แก่ งานบริหาร งานเทคนิค งานบริการ และงานเทคโนโลยีห้องสมุดและคอมพิวเตอร์ต้องการศึกษาในเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ผลการวิจัยจึงสอดคล้องกับสมมุติฐานข้อที่ 3

9. ในการศึกษาถึงเนื้อหาวิชาที่บรรณารักษ์ต้องการศึกษาต่อเนื่อง โดยจำแนกตามระดับที่ต้องการศึกษา พบว่าเนื้อหาวิชาที่บรรณารักษ์ต้องการศึกษาต่อเนื่องอยู่ในระดับมากมีดังนี้

ผู้ที่ต้องการศึกษาในระดับปริญญาโท เนื้อหาวิชาที่ต้องการศึกษาอยู่ในระดับมาก คือ บริการข้อสนเทศที่ทันสมัย และบริการเลือกและเผยแพร่ข้อสนเทศ (3.7) บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า (3.6) บริการค้นข้อสนเทศระบบออนไลน์ (3.6) และ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในงานห้องสมุด (3.6)

กลุ่มผู้ต้องการศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรหลังปริญญาโทมีความต้องการศึกษาในเนื้อหาวิชาต่อไปนี้อยู่ในระดับมาก คือ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในงานห้องสมุด (3.8) เทคนิคใหม่ ๆ ในด้านการบริหารงาน (3.7) ระบบสารนิเทศและข่ายงาน (3.7) การพัฒนา และการจัดฐานข้อมูล (3.7) ข้อสนเทศที่ทันสมัย (3.6) บริการค้นข้อสนเทศระบบออนไลน์ (3.6) สารนิเทศศาสตร์และการศึกษาสารนิเทศศาสตร์ การวิเคราะห์ระบบสารนิเทศ (3.6)

กลุ่มผู้ที่ต้องการศึกษาในระดับปริญญาเอก มีความต้องการศึกษาต่อเนื่องในเนื้อหาวิชาต่อไปนี้อยู่ในระดับมาก คือ เทคนิคใหม่ ๆ ในด้านการบริหารงาน (3.8) โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในงานห้องสมุด (3.8) การพัฒนาและการจัดฐานข้อมูล (3.8) ปัญหาต่าง ๆ ในการปรับปรุงเทคโนโลยี (3.8) บริการข้อสนเทศที่ทันสมัยและบริการเลือกและเผยแพร่ข้อสนเทศ (3.7) บริการค้นข้อสนเทศระบบออนไลน์ (3.7) สารนิเทศศาสตร์และการศึกษาสารนิเทศศาสตร์ (3.7) การวิเคราะห์ระบบสารนิเทศ (3.7) ระบบสารนิเทศและข่ายงาน (3.7) เทคโนโลยีสารนิเทศ (ครอบคลุมถึงลักษณะและการดำเนินงาน) (3.7) การประยุกต์ผลการวิจัยมาใช้ในการทำงาน (3.7) การวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์ (สารนิเทศศาสตร์ รวมทั้งทฤษฎีและผลการวิจัย) (3.6) และการบริหารงานบุคคล (3.6)

10. อุปสรรคของการศึกษาต่อเนื่องแบบเป็นทางการของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานครและในต่างจังหวัดเห็นตรงกันว่าสิ่งที่ เป็นอุปสรรคมากที่สุดคือ ไม่มีผู้ปฏิบัติงานแทน

อุปสรรคของการศึกษาต่อเนื่องแบบไม่เป็นทางการ กิจกรรมที่ศึกษาด้วยตนเอง บรรณารักษ์ทั้งสองกลุ่มมีความเห็นตรงกันว่า สิ่งที่เป็นอุปสรรคมากที่สุดคือ งานที่ปฏิบัติมีมากจนไม่มีเวลากระทำกิจกรรมเหล่านี้ ส่วนกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องที่ต้องเข้าร่วมกับบุคคลอื่นบรรณารักษ์ ทั้ง 2 กลุ่มเห็นว่า สิ่งที่เป็นอุปสรรคมากที่สุดคือ ไม่มีเวลามากพอในการเข้าร่วมกิจกรรม

ส่วนอุปสรรคของผู้บริหารในการอนุญาตให้บรรณารักษ์ได้บังคับบัญชาลาศึกษาต่อเนื่องแบบเป็นทางการคือไม่มีผู้ปฏิบัติงานแทน ส่วนการศึกษาต่อเนื่องแบบไม่เป็นทางการอุปสรรคที่เป็นปัญหามาก คือ ค่าใช้จ่ายสูง ซึ่งปัญหานี้สอดคล้องกับ Breiting, Dorey และ Sockbeson (1976: 308) ที่ผู้บริหารมหาวิทยาลัยเห็นว่า การพัฒนาบุคลากรจะมีปัญหาในเรื่องงบประมาณ

11. สถาบันที่บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยต้องการศึกษาต่อเนื่อง ในการศึกษาต่อเนื่องแบบเป็นทางการในระดับปริญญาโท บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ต้องการศึกษาจากสถาบันภายในประเทศมากกว่าจากต่างประเทศ ส่วนการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรหลังปริญญาโทและปริญญาเอก บรรณารักษ์ต้องการศึกษาต่อจากสถาบันต่างประเทศมากกว่า ส่วนการศึกษาต่อเนื่องแบบไม่เป็นทางการ บรรณารักษ์ส่วนใหญ่เห็นว่า สถาบัน สมาคม ชมรมที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพควรเป็นผู้จัดมากที่สุด และต้องการให้จัดในเวลาราชการระยะเวลาที่ควรจัดควรเป็น 1-3 วัน

สรุปผลการทดสอบสมมุติฐาน

สมมุติฐานข้อที่ 1 บรรณารักษ์ส่วนใหญ่มีความต้องการในการศึกษาต่อเนื่องที่เป็นทางการ ผลการวิจัยพบว่า เฉพาะกลุ่มบรรณารักษ์ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีเท่านั้นที่ต้องการศึกษาต่อเนื่องแบบเป็นทางการมากกว่า สำหรับกลุ่มผู้ที่กำลังศึกษาต่อในระดับปริญญาโทหรือจบปริญญาโทแล้วหรือจบการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาโท ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานข้างต้น เนื่องจากความต้องการส่วนใหญ่ต้องการศึกษาต่อในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ แต่สมมุติฐานข้อนี้ยังมีตัวแปรอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องคือ ขณะที่เก็บข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้ยังไม่มี

สถาบันการศึกษาต่อเนื่องที่เป็นทางการสำหรับผู้จบการศึกษาในระดับปริญญาโทแล้ว ซึ่งเหตุผลดังกล่าวอาจทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้สึกว่ามีโอกาสที่จะเข้าศึกษาในรูปแบบที่เป็นทางการน้อย

สมมุติฐานข้อที่ 2 ความต้องการในการศึกษาต่อเนื่องจะไม่แตกต่างกันระหว่างบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครและบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในต่างจังหวัด ผลการวิจัยปฏิเสธสมมุติฐานดังกล่าวข้างต้น เนื่องจากรูปแบบของการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาในการศึกษาต่อเนื่องบรรณารักษ์ในต่างจังหวัดส่วนใหญ่ต้องการศึกษาในรูปแบบที่เป็นทางการซึ่งตรงข้ามกับบรรณารักษ์ในกรุงเทพมหานครที่ส่วนใหญ่ต้องการศึกษาแบบไม่เป็นทางการมากกว่า และนอกจากนี้เนื้อหาวิชาที่บรรณารักษ์ทั้งสองกลุ่มต้องการศึกษาต่อเนื่องจะมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ถึง 28 เนื้อหาวิชาจาก 6 หัวข้อ จากข้อแตกต่างดังกล่าวอาจมีสาเหตุมาจากสถานที่ปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ เนื่องจากบรรณารักษ์ในต่างจังหวัด อาจมีความรู้สึกว่ามีโอกาสในการเข้ารับการศึกษานอกระบบไม่เป็นทางการน้อยกว่าบรรณารักษ์ในกรุงเทพมหานคร จึงต้องการศึกษาแบบเป็นทางการมากกว่า และจากรูปแบบของการศึกษาที่ต้องการศึกษาแตกต่างกันจึงอาจมีผลทำให้เนื้อหาวิชาที่บรรณารักษ์ต้องการศึกษาแตกต่างกันไปด้วย

สมมุติฐานข้อที่ 3 เนื้อหาวิชาที่บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยต้องการศึกษาต่อเนื่องจะสัมพันธ์กับลักษณะของงานที่บรรณารักษ์ปฏิบัติ ผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมุติฐานดังกล่าว เนื่องจากบรรณารักษ์ 4 กลุ่มคือ งานบริหาร งานเทคนิค งานบริการ งานเทคโนโลยีห้องสมุด และคอมพิวเตอร์ ต้องการศึกษาในเนื้อหาวิชาที่สัมพันธ์กับงานที่ปฏิบัติ

4. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากบรรณารักษ์ได้ให้ข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องทางบรรณารักษศาสตร์ ซึ่งข้อเสนอแนะจัดเป็นกลุ่มได้ดังนี้คือ ข้อเสนอแนะต่อผู้บริหารระดับสูง ข้อเสนอแนะต่อสถาบันการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ข้อเสนอแนะต่อสถาบัน สมาคม/ชมรมวิชาชีพ และข้อเสนอแนะต่อผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย ข้อเสนอแนะพอสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยต้องการให้หน่วยงานระดับกระทรวง/ทบวง จัดหาแหล่งเงินทุนสนับสนุนในการศึกษาต่อเนื่องของบรรณารักษ์ ในด้านสถาบันการศึกษา ต่อเนื่องแบบเป็นทางการควรจัดโควตาสำหรับข้าราชการที่ปฏิบัติงานห้องสมุดโดยไม่ต้องสอบ และควรมีการเปิดสอนแบบเป็นทางการในระดับหลังปริญญาโท ส่วนสถาบัน สมาคม/ชมรมวิชาชีพ ควรเป็นแกนกลางในการประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องให้กว้างขวางรวมทั้ง ประชาสัมพันธ์ถึงแหล่งเงินทุนในการศึกษาต่อในต่างประเทศ สำหรับในด้านผู้บริหารบรรณารักษ์ เห็นว่าควรมีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนในการพิจารณาอนุญาตให้ผู้ได้บังคับบัญชาลาศึกษาต่อ และควรรหา แหล่งเงินทุนสนับสนุนจากองค์การต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย

จากผลการวิจัยในครั้งนี้อาจนำไปประยุกต์ใช้ในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. สถาบันการศึกษาต่อเนื่องที่เป็นทางการ ควรปรับปรุงหลักสูตรให้ตรงกับความ ต้องการของบรรณารักษ์ เช่น เนื้อหาวิชาที่เปิดสอน ควรจะครอบคลุมทุกลักษณะงานในห้องสมุด เพราะบรรณารักษ์ต้องการศึกษาเนื้อหาวิชาที่สัมพันธ์กับลักษณะงานที่ปฏิบัติ
  2. สถาบันการศึกษาต่อเนื่องแบบไม่เป็นทางการ ควรจัดรูปแบบกิจกรรมเป็นลักษณะ ของการอบรมเชิงปฏิบัติการ และสถาบัน สมาคม ชมรมที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพควรเป็นผู้จัด มากที่สุด ระยะเวลาที่จัดควรเป็น 1-3 วัน และจัดในเวลาราชการ
  3. เนื้อหาวิชาที่จัด ทั้งกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องแบบเป็นทางการและ ไม่เป็นทางการ ควรเน้นเกี่ยวกับบริการสารสนเทศที่ทันสมัยและบริการ เลือกลงและเผยแพร่สารสนเทศ และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในงานห้องสมุด เพราะเนื้อหาวิชาดังกล่าวบรรณารักษ์ต้องการ ศึกษาอยู่ในระดับมาก
5. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป
1. ควรมีการสำรวจถึงเนื้อหาวิชาของกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องที่เคยจัดมาแล้ว เปรียบเทียบกับการสำรวจถึงความต้องการของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยว่าสอดคล้องกัน หรือไม่

2. ควรมีการศึกษาถึงความต้องการในการศึกษาต่อเนื่องของบรรณารักษ์ห้องสมุด-สถาบันอุดมศึกษาของเอกชน และบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะ (ห้องสมุดคณะต่าง ๆ) ที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

6. ข้อจำกัดในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือบรรณารักษ์ของห้องสมุดกลางและห้องสมุดวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยของรัฐที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผลการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นเพียงความคิดเห็นของบรรณารักษ์ห้องสมุดกลางและห้องสมุดวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยของรัฐที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยเท่านั้น ไม่ได้รวมถึงความคิดเห็นของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเอกชนและบรรณารักษ์ห้องสมุดคณะต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยของรัฐ

7. สรุปผลการอภิปรายผล

จากการวิจัยครั้งพบว่าทั้งบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยและผู้บริหารมีความเห็นตรงกันว่าการศึกษาต่อเนื่องมีความจำเป็นต่อวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ ซึ่งผลการวิจัยนี้ไม่แตกต่างจากอาจารย์ผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ (พิมพ์รณ. รังสิกรรพุม 2526 : ๑) บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน (ภารติ รัตนอุดม 2527 : ๑) และบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะ (อนงค์ วรคุณพิเศษ 2527 : ๑) สำหรับสาเหตุที่ทำให้บรรณารักษ์เข้ารับการศึกษานอกระบบเป็นทางการได้แก่ ต้องการนำวุฒิที่ได้ปรับเงินเดือน ส่วนการศึกษานอกระบบไม่เป็นทางการได้แก่ ต้องการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์กับบุคคลในวิชาชีพเดียวกัน และต้องการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถให้ทันกับความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ซึ่งผลการวิจัยนี้ไม่แตกต่างจากผลการวิจัยของทั้ง 3 ท่านที่กล่าวมาแล้ว และยังตรงกับผลการวิจัยของ Neal (1980:131) ที่ศึกษาจากบรรณารักษ์ของ City University of New York ส่วนอุปสรรคของการศึกษานอกระบบพบว่าสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการศึกษานอกระบบเป็นทางการคือ ไม่มีผู้ปฏิบัติงานแทน และเรื่องของเวลาจะเป็นอุปสรรคต่อการศึกษานอกระบบไม่เป็นทางการ

รูปแบบของการศึกษานอกระบบ และเนื้อหาวิชาที่บรรณารักษ์ต้องการศึกษาพบว่า จะมีความแตกต่างกัน ตามวุฒิการศึกษาของบรรณารักษ์ ระดับการศึกษาที่ต้องการ และกลุ่มของบรรณารักษ์เมื่อจำแนกตามเขตภูมิศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่าบรรณารักษ์ส่วนใหญ่ต้องการศึกษา

ในระดับปริญญาโทมากที่สุด ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ อูทิน รวยอารี (2522:78) และอนงค์ วรคุณพิเศษ (2527:ง) ที่พบว่าบรรณารักษ์ต้องการศึกษาต่อในระดับปริญญาโทมากที่สุด แต่จากการวิจัยของ พิมพ์พรรณ รังสิกรรพุม (2526:ง) Jones (1978:43) และ Konn และ Roberts (1984:268) ที่พบว่า บรรณารักษ์ต้องการศึกษาต่อเนื่องแบบไม่เป็นทางการมากกว่า เพราะการศึกษาต่อเนื่องแบบเป็นทางการมักประสบปัญหาเรื่องเวลา สำหรับในการศึกษาต่อเนื่องแบบไม่เป็นทางการที่บรรณารักษ์ต้องการมากที่สุดคือ การเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งเช่นเดียวกับผลงานวิจัยของ Neal (1980:130) และของ Stone (1969:73) ส่วนเนื้อหาวิชาที่บรรณารักษ์ต้องการศึกษาอยู่ในระดับมากคือ บริการข้อสนเทศที่ทันสมัยและบริการเลือกและเผยแพร่ข้อสนเทศ และโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับงานห้องสมุด

ในด้านความสนับสนุนของผู้บริหาร ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของบรรณารักษ์เห็นว่า ผู้บริหารให้ความสนับสนุนอยู่ในระดับน้อยและระดับปานกลาง แต่ในความคิดเห็นของผู้บริหารเห็นว่าได้ให้การสนับสนุนอยู่ในระดับ และมีอุปสรรคในการที่จะอนุญาตให้บรรณารักษ์เข้ารับการศึกษาคือ ไม่มีผู้ปฏิบัติงานแทน สำหรับการศึกษาคือเนื่องแบบเป็นทางการและค่าใช้จ่ายสูง สำหรับการศึกษาคือเนื่องแบบไม่เป็นทางการ

จากผลการวิจัยที่ผ่านมาบรรณารักษ์เห็นว่า การศึกษาคือเนื่องเป็นสิ่งจำเป็นต่อวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ แต่กิจกรรมการศึกษาคือเนื่องจะสำเร็จลงได้ก็ต้องมีความร่วมมือกันหลายฝ่ายทั้งบรรณารักษ์ สถาบันที่จัดการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่ง Stone (1970:67-68) ได้แสดงความคิดเห็นว่า กิจกรรมการศึกษาคือเนื่องจะสำเร็จลงได้นั้น กิจกรรมการศึกษาคือเนื่องตรงกับความต้องการ ผู้บริหารให้การสนับสนุน เนื้อหาวิชาจะต้องแสดงถึงแนวคิดใหม่ ๆ และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Jones (:43) และพิมพ์พรรณ รังสิกรรพุม (2526:ง) ที่พบว่าสาเหตุที่ไม่เข้ารับการศึกษาคือเนื่องคือ เนื้อหาวิชาไม่ตรงกับความสนใจ กิจกรรมการศึกษาคือเนื่องไม่เสนอแนวความคิดใหม่และไม่มีส่วนช่วยในการพัฒนางาน รวมถึงเนื้อหากิจกรรมไม่เหมาะสมกับสภาพห้องสมุดที่ทำงานอยู่ จากปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาถึงความต้องการ ปัญหาและอุปสรรค เนื้อหาวิชาในการศึกษาคือเนื่องของบรรณารักษ์ ตลอดจนความสนับสนุนของผู้บริหารที่มีต่อการศึกษาคือเนื่อง

ซึ่งผลการวิจัยและข้อเสนอแนะจะเป็นแนวทางแก่สถาบันที่มีหน้าที่ในการจัดกิจกรรมการศึกษา
ต่อเนื่องและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องให้
สอดคล้องกับความต้องการของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่อไป

8. ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัยครั้งนี้

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้มีดังนี้

1. เป็นประโยชน์ต่อสถาบันการศึกษาที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาต่อเนื่องทั้งรูปแบบ
ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อให้ตรงกับความต้องการของบรรณารักษ์ เพราะผลการ
วิจัยนี้จะทำให้ทราบถึงรูปแบบของการศึกษาและเนื้อหาวิชาที่บรรณารักษ์ต้องการศึกษาต่อเนื่อง
รวมถึงปัญหาและอุปสรรคพร้อมทั้งข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ จึงเป็นแนวทางให้สถาบัน
การศึกษาจะได้ปรับปรุงหลักสูตร จัดรูปแบบของกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของ
บรรณารักษ์
2. เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่จะนำผลการวิจัยครั้งนี้ไป
วางแผนและกำหนดนโยบายในด้านการศึกษาต่อเนื่องให้มีแผนงานที่ถูกต้องและปฏิบัติงานพึงพอใจ